

бярэзка №8

№ 8/2018(1083)

ISSN 0320-7579

Кнігі, як і вопратка, мусяць быць «навыраст» — прынамсі, кнігі павінны росту адпавядаць.

Джон Рональд Руэ Толкін, «Казкі чароўнай краіны»

Я читала мала кніг, якія пісаліся мэтанакіравана «для падлеткаў». У мяне з імі неяк не складвалася: большасць з іх мне падавалася ненатуральнай. Я змятала ўсё на паліцах у бібліятэцы, напачатку проста праглянаючы тое, да чаго магла дацягнуцца. Я чытала шмат і запоем: любіла апавяданні О. Генры, чытала з ліхтарыкам «Графа Монтэ–Крыста», таму што тады яшчэ было нязручна падсвятляць старонкі тэлефонам, глытала дэтэктывы Агаты Крысці. Але за раз я сабрала кнігі, якія на мяне сапраўды паўплывалі, не проста спадабаліся, а завезлі цэглу, з якой будавалася мая асоба. І гэтая цэгла для падлеткаў — не заўжды самае таленавітае, самае выбітнае, што ёсць у літаратуры. Не буду казаць «на жаль», бо не шкадую пра тое.

Святлана Курганова

1. Аляксандр Бяляеў «Чалавек-амфібія», 1927

Тая кніга, пасля якой я палюбіла чытаць. Школьная праграма не захоплівала, чытанне было сумным, падлеткавыя кнігі з неверагоднымі прыгодамі здаваліся несапраўднымі. А гэтая кніга чамусьці тады, у 13, падалася падобнай да жыцця. І менавіта тады сфармавалася ўяўленне, што магія і цуд — гэта толькі навукa, вашы намаганні і нічога больш. Цуд і магія — гэта веды і моц.

2. Сяргей Садаў «Справа аб непрыкаянай душы», 2005

Гэтая якраз тая кніга, з якой я гатовая была спаць у абдымку, што, у прынцыпе, і рабіла, засоўваючы яе пад падушку. Простая гульня аўтара ў дуалізм — магчымасць зразумець сябе, у нейкай меры. Тады ў мяне ва ўпор не атрымлівалася зрабіць гэта з дапамогай класічнай літаратуры: мяне збіваў увесь той час, які стаяў паміж мной і творам. З гэтай кнігай я вучылася не толькі слухаць іншых, але і зразумець сябе.

3. Этель Ліліян Войніч «Авадзень», 1897

Гэта была першая кніга, над якой я плакала. Першая асацыяцыя, якая ў мяне ўзнікае да гэтай кнігі — споведзь. А споведзь — гэта таямніца і давер. «Авадзень» — гэта таямніца, гэта давер, гэта гісторыя пра рэвалюцыю (а што можа быць больш рамантычным за рэвалюцыю? Дакладна не гісторыі пра каханне), гэта гісторыя пра чалавечыя пачуцці, у якіх я зусім нічога не разумела; але тут яны падаваліся блізкімі, зразумелымі і адчутымі.

4. Джэк Лондан, апавяданні.

Я чытала яго тэксты, дзе шмат крыві, смерці, адчаю, таму што там было столькі прагі да жыцця, колькі няма ў тых кнігах, якія заканчваліся хэпі-эндам. Я не магу сказаць, што мне падабалася, але я адчувала, што ўнутры нешта пераварочваецца — таму і чытала–чытала–чытала, што не магла адмовіцца ад гэтага пачуцця. І зараз я магу сказаць, што, напэўна, менавіта Лондан навучыў мяне маніякальна любіць жыццё, так хацець жыць.

Цэгла для муроў асобы

Пра падлеткавую літаратуру з дарослага боку

Аб пытанне «Чаму падлеткі не чытаюць?» ламаліся дзіды і зубы вялікай колькасці неабыякавых. А наколькі правільна яно зададзена? Дзе яна, гэтая падлеткавая літаратура? Як мы вызначаем, што менавіта гэта падлеткавая літаратура? Да такіх пытанняў звярнуліся на дыскусіі, якая праходзіла сёлета на фестывалі інтэлектуальнай кнігі «Прадмова» ў Мінску. У круглым сталі ўдзельнічалі: Андрэй Жвалеўскі, Яўгенія Пастэрнак, Валеры Гапееў, Марыя Бяршадская, Людміла Рублеўская. Мадэратары — Ліля Ільюшына, Уладзь Лянкевіч.

Мы абралі самыя значныя моманты доўгай размовы, каб адказаць на сапраўды цяжкія пытанні наконт падлеткаў і кніг.

Ліля Ільюшына: Падлеткі не чытаюць? Падлеткі чытаюць не тое, што мы хацелі б, каб яны чыталі? Альбо падлеткі не чытаюць кнігу? Для мяне гэта тры розныя пытанні.

*

Яўгенія Пастэрнак: Мне было вельмі цікава, што чытаюць падлеткі. І я праводзіла анкетаванне сярод вучняў у гімназіі №13 горада Мінска. Тры гады запар хаджу ў адну і тую ж паралель і задаю адны і тыя ж пытанні. Я апрошвала пяты, шосты, сёмы класы. І атрымала поўнасцю аднолькавыя статыстычныя крывыя адсоткавых паказчыкаў па зменах. І самае цікавае — назіраць, як яны змяняюцца.

Адно з пытанняў, якое я задавала: адкуль вы бярэце інфармацыю пра кнігі? І калі да шостага класа палова адказвае, што падказваюць бацькі, то пасля сёмага лічба падае роўна ўдвая: падлеткі сыходзяць у інтэрнэт, каб абраць, што чытаць. У сёмым класе яны пачынаюць чытаць меней і не звяртаюцца ад бацькоў, калі шукаюць параду.

І — што чытаюць. Самае для мяне сумнае, што мы катастрафічна прайграём замежнай літаратуры — перакладам. І гэта з улікам таго, што на пытанне «Ці глядзіце вы на прозвішча аўтара?» 80% падлеткаў адказваюць «Не». Яны ў асноўным не ведаюць, пераклад гэта ці арыгінал. Яны запамінаюць прозвішча аўтара толькі тады, калі на кагосьці «падселі» і чытаюць працягі — серыі. Былі і цікавыя гісторыі, калі мне казалі, што «50 дзён да майго самагубства», што зараз так папулярна сярод падлеткаў, — гэта дрэнны пераклад добрай кнігі, а насамрэч яна напісана на рускай.

Мы вельмі моцна саступаем замежнай літаратуры ў прасоўванні твораў, у распаўсюджванні інфармацыі. З улікам таго, што, пачынаючы з сёмага класа, інфармацыю яны бяруць у інтэрнэце, мэтай майго даследвання было вызначыць: чаго вы, даражэнькія падлеткі, хочаеце? Як нам піярыць кнігі, напісаныя на рускай і беларускай, каб вы пра іх ведалі?

Андрэй Жвалеўскі: А чытаюць яны проста вельмі разнастайна. Не тое, што мы лічым добрай літаратурай. У сучасных падлеткаў няма таго самага залатога канону, які быў у нас. У нас было 20 кніг, якія ўсе чыталі, таму што былі толькі гэтыя 20 кніг. А зараз ёсць магчымасці выбіраць, што чытаць.

Яўгенія Пастэрнак: У адным з пытанняў я прасіла назваць пяць кніг, прачытаных за апошні час. Апытанка была стыхійнай, яны не маглі падрыхтавацца загадзя. Што толькі яны ні чытаюць: тамі былі нават успаміны маршала Жукава. Вось потым я сядзела і гуліла гадзінамі тое, што яны напісалі. Я ведаю 30%, пра ўсё астатняе першы раз чую — і гэта з улікам таго, што я нядрэнна ведаю сучасную літаратуру.

*

Ліля Ільюшына: Мы выразна бачым такую тэндэнцыю: дзве мовы — дзве рэчаіснасці. Беларускамоўныя людзі вельмі дрэна ведаюць беларускіх расейскамоўных аўтараў.

Яшчэ такая рэч: каб падлеткі чыталі, ім павінна быць цікава. Для мяне справа не ў тым, на якой мове гэта напісана. Мяне павінна захапіць. Я разумею, што ёсць чытанне як прафесія, а ёсць чытанне як асалода. І мне прымусіць сябе прачытаць тое, што мне не цікава, складана. І я буду гэта рабіць толькі тады, калі патрабуе праца.

Сама часта лаўлю сябе на такіх думках, калі іду да сына і кажу: «Ты абавязаны», «гэта — трэба». Пасля я разумею, што справа не ў тым, што яму трэба, а ў тым, што трэба мне, каб мець магчымасць з ім размаўляць. Нам патрэбныя нейкія кантакты, апроч «Прывітанне! — Прывітанне, што сёння ў школе? Абед на стале». Гэта клопат дарослых пра малодшае пакаленне, ці нешта яшчэ?

Марыя Бяршадская: Я згодная з тым, што казалі раней: дзеці чытаюць не тое, што хочуць дарослыя. Гэта па-першае. Па-другое, яны хочуць чытаць пра сябе. І праблема ў тым, што калі сучасная кніга пішацца па лекалах «узгадаю я сваё чароўнае дзяцінства і любімыя кнігі свайго юнацтва», то падлеткі не могуць яе чытаць. А зараз выбар ёсць, будзем рэалістамі: школьнікі, якія жывуць у Беларусі, могуць чытаць не толькі па-беларуску, але і па-руску, па-ўкраінску.

Мой сын, калі быў падлеткам, вучыўся ў ліцэі БДУ, у яго былі беларускамоўныя сябры. Яны адразу чыталі дарослыя кнігі. Яны пераскокваюць падлеткавую літаратуру. Калі яны хочуць чытаць на беларускай мове, то яны ідуць адразу да дарослай літаратуры.

Мне падаецца, што нам не трэба выбудоўваць межы: гэта наша літаратура, а гэта — не. Чым больш мы будзем межы разбураць, тым менш будзе адасобленасці, тым лепей будзе і для дзяцей. І для аўтараў, канешне.

Ліля Ілюшына: Хацелася б абмеркаваць такое пытанне: унутраны падлетак і сапраўдныя дзеці — для каго піша аўтар? Што запатрабавана і адкуль мы на-самрэч ведаем, што нашым падлеткам патрэбна?

Людміла Рублеўская: Я пішу толькі для сябе: спадзяюся, што мой унутраны падлетак жывы. Я пішу для яго. Чытач сам вызначае, што ён будзе чытаць, што б мы ні навязвалі, якія б цэтлікі ні вешалі.

Марыя Бяршадская: Я, безумоўна, пагаджаюся з вамі. Трэба пісаць для свайго ўнутранага падлетка — для сябе. Але напоўніцу разумеючы сучасны кантэкст, сучасных чытачоў і свет, у якім яны жывуць. Калі ты абіраеш нешта адно з гэтага спісу, то кнігі не атрымаецца. І важна не толькі тое, пра што, але і тое, як мы распавядаем.

Яўгенія Пастэрнак: Што такое дрэнная падлеткавая літаратура: аўтар піша пра сучаснасць і блытаецца ў паняццях. Напрыклад, падлетак чытае і бачыць нешта кшталту «чаціцца ў фоташопе», праз што відавочна: аўтар не ведае сучаснага слэнгу і карыстаецца ім недакладна.

Людміла Рублеўская: Тым больш ён кожныя два гады, нават кожны год змяняецца.

Валер Гапееў: А ці трэба ўводзіць слэнг, асабліваю размоўную мову? Я раней імкнуўся да гэтага, але зараз адмаўляюся.

*

Марыя Бяршадская: Аўтар, як мне падаецца, абавязкова павінен разумець, што пішацца зараз — на ўсіх мовах. Калі ён не чытае на шведскай, напрыклад, то ён можа прачытаць на любой іншай у перакладзе: не тое, што ён чытаў калісьці, а тое, што зараз ствараецца ў свеце літаратуры. Мы ж адзін у аднаго вучымся.

Усе мае калегі, з якімі я стасуюся, чытаюць сучасную літаратуру і не толькі дзіцячую, бо на самой справе без гэтага не магчыма.

Яўгенія Пастэрнак: І мы ніколі не канкуруруем, у той жа час. Гэта таксама значна.

Валер Гапееў: Тут можна паспрачацца. Ёсць такое выслоўе: «Не чытаў чужых кніг, каб не быць падобным да іншых».

Уладзь Лянкевіч: Гэта першы рэцэпт графамана.

Андрэй Жвалеўскі: Тут хутчэй трэба чытаць многа і розных.

Марыя Бяршадская: Гэтае шматгалоссе сучаснага свету вельмі важнае, па-рознаму, але значнае для разумення свету і літаратуры.

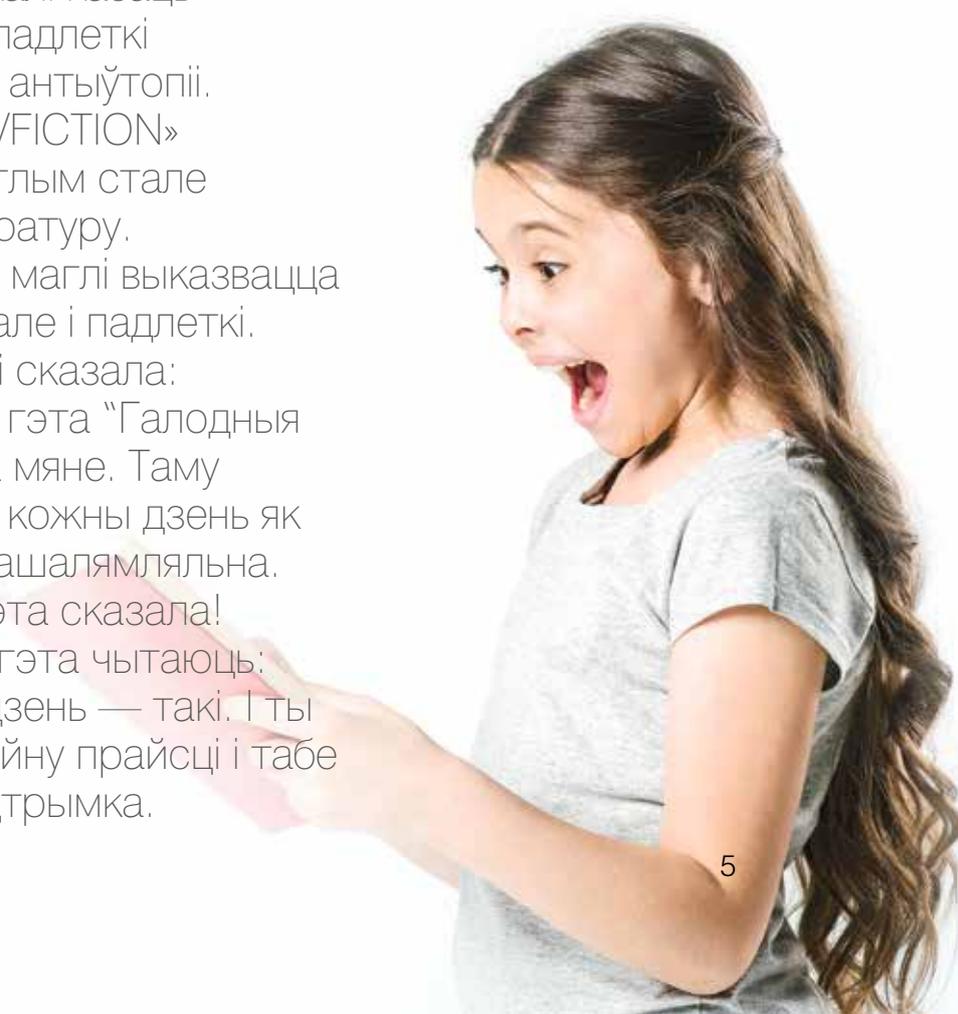
*

Людміла Рублеўская: Наконт градацыі. Літаратура для падлеткаў: што гэта такое? Нават, калі браць за крытэр тое, што літаратура для падлеткаў — гэта тая, у якой дзейнічаюць падлеткі, то гэта не працуе. Глядзіце: Рабінзон Круза ніводнага разу не падлетак, але ніхто не будзе адмаўляць, што гэтая кніга на ўсе часы менавіта для іх.

Па маім перакананні, вызначыць, што гэта вартая літаратура для падлеткаў, здольнае толькі выпрабаванне на чытачы. Толькі самі падлеткі могуць адказаць, што вось гэта для іх. І часам гэты выбар можа нас здзівіць. Стварыць нешта менавіта для дзяцей, калі ў пісьменніка няма для гэтага пэўнага кшталту таленту — праблема, таму дзіцячую літаратуру можна назваць заповеднікам халтуры.

У мяне ёсць шлях пошуку таго, што чытаюць падлеткі: я проста гляджу сайты фанфікшну. Гэта велізарны пласт масавай культуры. Мільёны падлеткаў па ўсім свеце пішуць фанфікі на самых розных узроўнях: ёсць зусім бездапаможныя працы, а ёсць працы пісьменнікаў, якія з гэтага фанфікшну выходзяць потым

Марыя Бяршадская: Калі казаць пра жанры, то зараз падлеткі вельмі любяць чытаць антыўтопіі. Я на фестывалі «NON/FICTION» у Маскве была на круглым сталё пра падлеткавую літаратуру. Што самае выдатнае, маглі выказацца не толькі пісьменнікі, але і падлеткі. І дзяўчына гадоў 15-ці сказала: «Мая любімая кніга — гэта “Галодныя гульні”. Гэта кніга пра мяне. Таму што мы жывём і ў нас кожны дзень як на вайне». Гэта было ашалямляльна. Яна з такімі вачыма гэта сказала! Зразумела, чаму яны гэта чытаюць: у іх сапраўды кожны дзень — такі. І ты павінен праз гэтую вайну прайсці і табе патрэбная нейкая падтрымка.

на чытацкі рынак з арыгінальнымі творамі. І калі паглядзець, на што яны пішуць, які фандом найбольш развіты, то, калі ласка, вось табе ўся карціна — што яны на-самрэч чытаюць. Колькі гадоў я праглядаю гэтыя сайты ў пошуках, калі з’являцца фанфікі хоць на што-небудзь беларускае. Няважна на якой мове.

Валер Гапееў: Гэта ж не чытанне, гэта гульня!

Уладзь Лянкевіч: Але спачатку ж трэба прачытаць.

Марыя Бяршадская: Але гэта пацверджанне, што ёсць чытачы.

Людміла Рублеўская: Уключыць чытача ў гульню — гэта спосаб атрымаць чытача.

Яўгенія Пастэрнак: Менавіта гэта і ёсць чытанне — калі усё праводзяць праз сябе.

Андрэй Жвалеўскі: Калі яны прысвойваюць тэкст, значыць, што яны ўжо ў ім аказаліся. Немагчыма напісаць фанфік на кнігу, якую ты не любіш.

Людміла Рублеўская: Там павінен быць герой, праз якога ты хочаш дзейнічаць.

Яўгенія Пастэрнак: І што значыць, што гэта не чытанне? Што, мы сур’ёзна хочам, каб яны сядзелі і думалі, што хацеў сказаць аўтар?

Людміла Рублеўская: Ды пішуць фанфікі на Талстога, на каго хочаш.

Валер Гапееў: На Талстога — гэта нармалёва.

Марыя Бяршадская: А чаму на Талстога — нармалёва, а на Шчэрбу, напрыклад, — не?

Валер Гапееў: А таму што Талстога трэба пачытаць і зразумець.

Марыя Бяршадская: Дык і Шчэрбу — таксама.

Ліля Ілюшына: І мы вяртаемся да таго, што яны павінны чытаць літаратуру. Нас не задавальняе, калі яны проста чытаюць.

*

Яўгенія Пастэрнак: Сябры, у нас дзесяцімільённая краіна. І на дзесяць мільёнаў гэтыя тры няшчасныя чалавекі, якія пішуць для падлеткаў — гэта велічыня, якую можна адкінуць з пункту гледжання статыстыкі. Вы кажаце, што трэба ўводзіць цензуру з-за таго, што ў дзіцячай літаратуры шмат лухты. Не трэба: лухты неабходна ў тысячу разоў болей, чым зараз. Тады, калі яе будуць пісаць 200 чалавек, выкрышталізуецца 20 чалавек, якія будуць лепшымі.

Валер Гапееў: Такі падлесак, як у сапраўдным лесе, неабходны.

Яўгенія Пастэрнак: Калі маёй дачцэ было 11 гадоў, мы пайшлі на курсы беларускай мовы да Аляксея Шэйна. І была ўмова: чытаць тры месяцы толькі па-беларуску. Я звілася, шукаючы кнігі дванаццацігадовай дачцы: у нас кнігі скончыліся за 2 тыдні.

Андрэй Жвалеўскі: Я праводзіў невялічкі эксперымент: прыдумаў легенду, што майму сыну 14 гадоў і ён вырашыў чытаць толькі па-беларуску. З гэтай легендай я абышоў усе буйныя крамы ў Мінску. Мне адразу паказалі кнігі Валера Гапеева, адну кнігу Аляксея Шэйна, а потым пайшоў Уладзімір Караткевіч. А потым — Янка Маўр і «Міколка-Паравоз». А дзе нешта для сучасных падлеткаў, дзе яны бачылі б сучаснасць?

Яўгенія Пастэрнак: Пакуль нас крытычна мала.

Найлепшая сяброўка, дэтэктыў–аматар

Ці шмат у падлеткавай літаратуры герояў, што з’яўляюцца сапраўднымі ролевымі мадэлямі для сучаснага пакалення? Здаецца, шмат. А што наконт герайн?..

Школьніца і аматар–дэтэктыў Нэнсі Дру — ікона для дзяўчынак–падлеткаў з 1930–х гадоў! Яе прыгоды дзе толькі ні рэалізоўваліся! Некалькі серый кніг, коміксы, фільмы, серыялы, а з 1998 года — і камп’ютарныя гульні. Не здраджваючы сваёй сутнасці, дапытлівая, але чулівая Нэнсі штораз выходзіць на след чарговай каверзы, разблытвае таямніцы, выводзіць злачынцаў на чыстую ваду. Гульні выдаюцца кампаніяй Her Interactive з перыядычнасцю раз на паўгода, і на сёння ў іх «рэпертуары» можна знайсці аж 32 point-and-click адвенчуры. Гульні адаптуюць ужо знаёмыя па кнігах сюжэты і прапаноўваюць арыгінальныя загадкі ў нязменнай формуле «новая справа — Нэнсі выязджае — знаёмства з персанажамі — пазлы–пазлы–пазлы».

Nancy Drew: Sea of Darkness (англ. «Нэнсі Дру: Мора цемры») —пакуль апошняя, 32–ая частка бясконцай серыі. Выйшла ў 2015 годзе, яе падзеі адбываюцца ў невялікім ісландскім гарадку. Нэнсі расследуе знікненне чалавека па імені Магнус, капітана карабля–легенды, які штогод з’яўляецца цэнтрам увагі мясцовага фестывалю. Ці збег капітан з міфічным скарбам карабля? Ці яму «дапамаглі»

знікнуць? Ці ён затануў у варожных ісландскіх водах?.. Мясцовае насельніцтва не выглядае асабліва прыязным, і нават прыезджыя амерыканцы адорваюць Нэнсі паўночным холадам. І як тут знойдзеш вінаватага!

Не трэба чакаць ад «Мора цемры» вытанчанай драматургіі і кінематаграфічнасці. Гэтая частка адназначна зрабіла крок наперад у агульнай якасці графікі і анімацыі персанажаў, але начныя вуліцы зімняй Ісландыі, зафіксаваныя камерай, на жаль, не зачароўваюць. Што ёсць сапраўды добрага, так гэта самі персанажы гульні. У кожнага героя свой «голас»: агучка ў «Моры» вельмі каларытная і эмацыянная, а ісландскія акцэнтны мясцовых надаюць гульні неабходную атмасферу далёкіх мясцін.

Ніхто з другапланавых персанажаў не абдзелены ўвагай, у кожнага за плячыма ляжыць асабістая гісторыя, кожнаму ёсць што сказаць. Вартыя асобнага слова і гульніавыя асяроддзі: хай яны і цёмныя, але паглядзець ёсць на што. А ўжо дапытлівыя гульцы з неўміручым жаданнем спазнаваць штосьці новае несумненна закахаюцца ў свет дэтэктыва-аматаркі. І гэта нават не перабольшанне! Не раз даводзілася чуць: «Я даведаўся пра гэта ад Нэнсі Дру». Вось і ў «Моры цемры» гулец вывучыць добрую такую жменю ісландскіх слоў, разбярэцца ў ветразях карабля і марскіх вузлах, збярэ музычную шкатулку... Для аматараў пазлаў усіх відаў і форм у «Моры» адназначна раздолле! Для тых жа, хто да пазлаў абыякавы, з пункту гледжання геймпля, гульні асабліва прапанаваць, на жаль, няма чаго.

Камп'ютарныя адвенчурны пра Нэнсі Дру — гэта маленькія самастойныя творы, і «нырнуць» можна ў любую частку і атрымаць асалоду ад галаваломак, харызматычных герояў і дэтэктыўнай інтрыгі. Пры гэтым, для адданных фанатаў і верных гульцоў знойдзецца асабліва радасць: згадкі пра персанажаў з мінулых частак, развіццё стасункаў Нэнсі і яе хлопца, самаіранічныя жарты над геймплейнымі і сюжэтнымі тропамі серыі («Ого! Не зачынена»):

— *Трэба таемна агледзець сумку падазронай? Добра, добра, дамагу цябе ў тваёй клетманіі.*

— *...Я звычайна называю гэта «шпіёнствам».*

Валерыя Дзяткова

Раман Чылік, дзёрзкі і неверагодны

Летась Раман Чылік стаў пераможцам конкурса чытальнікаў «Жывая класіка» у старэйшай узроставай групе. Тым не менш, сёлета яго імя зноў з'яўлялася ў спісе ўдзельнікаў на розных этапах, а зараз — у спісе пераможцаў.

— Перамога ў «Жывой класіцы» мінулага года была на той момант найвышэйшым маім дасягненнем. І зараз, калі дзякуючы той перамозе я значна вырас у плане акторскага майстэрства і вядомасці сярод такіх самых падлеткаў, як і сам, мне не хапае звычайных перамог на раённых і абласных конкурсах. Хочацца чагосьці большага, і я думаю, што «Жывая класіка» дапаможа мне наталіць прагу перамог.

— Ты ідзеш на конкурс з настроем пераможцы ці гатовы да любога выніку?

— Усе, хто ведае пра маю перамогу, усе настаўнікі, родныя і нават аддзел адукацыі Слонімскага раёна — усе спадзяюцца, што я займу першае месца. Я таксама хачу перамагчы — так бы мовіць, пацвердзіць свой тытул. Але калі не перамагу, не буду перажываць. Гэта будзе азначаць, што мне ёсць куды імкнуцца.

— Ці паўплывала мінулагодняя перамога на настрой, з якім ты ўдзельнічаў у адборах сёлета?

— Так, канешне, калі раней я хваляваўся, бо не быў упэўнены ў сваіх здольнасцях, то цяпер, калі зноў удзельнічаю, мае хваляванні перараслі ў энтузіязм і азарт.

— Якія этапы адбору ты прайшоў?

— Спачатку быў раённы конкурс, у якім было досыць шмат удзельнікаў. У маёй катэгорыі — аж 17 чалавек. Мне здавалася, што было досыць проста, але я знайшоў удзельніцу, якая сапраўды зацікавіла і мяне, і маю выкладчыцу. Мяркую, што яна — добрая прэтэндэнтка на перамогу.

На абласным этапе было 87 удзельнікаў ва ўсіх узроставых катэгорыях. Пасля майго выступлення мне паціснулі рукі два з шасці суддзяў, чаго дакладна не чакалі ні я, ні мая настаўніца. Далей быў паўфінал, у якім было некалькі знаёмых

асоб і сярод удзельнікаў, і сярод журы, таму я адчуваў сябе досыць камфортна. І зусім хутка пройдзе апошні этап, каторы я вельмі-вельмі чакаю.

— Як выбіраў твор для чытання?

— Канешне, з настаўніцай. Выбар твора не менш важны, чым само выступленне. Давялося досыць доўга выбіраць, і, як аказалася, не дарма. Крытэрыяў да твора мы не вызначалі, спадзяваліся на інтуіцыю і пачуцці, якія выклікае твор падчас чытання. Пакуль што гэты метад не падводзіў.

Спыніліся мы на творы Янкі Маўра «Драўляная ложка». Ён распавядае, як маці адпраўляла на фронт ложку, таму што сваю герой згубіў. Здавалася б, сутнасць простая, але тое, як гэта апісана, бярэ за душу.

— А як рыхтуешся да конкурса?

— Досыць проста: рэпетуем, паўтараючы тэкст 3–4 разы штодзень за тыдзень–два да кожнага этапа. Некаторым можа здавацца, што гэта надта проста, але за гэтыя рэпетыцыі мая выкладчыца Наталля Аляксандраўна Баярчык паспявае выбіць з мяне ўсю юнацкую дурасць і ўдасканальвае маё выкананне. Дзякуючы ёй я перамог летась і дайшоў да фінала ў гэтым годзе. Да таго ж, мяне падтрымлівае ўся мая сям'я з дванаццаці чалавек: мама, тата, усе браты і сёстры. Таксама маіх перамог чакае класны кіраўнік, якая мне так і сказала на выпускным, што мяне чакае вялікая будучыня і яна спадзяецца, што мяне зноў пакажуць па тэлебачанні. Карацей, падтрымкай я не абдзелены.

— Напэўна, жыццё змянілася пасля леташняй перамогі?

— Так, вельмі. Акрамя ўсеагульнай увагі на тыдні два, мяне проста сталі разрываць прапановамі выступіць на розных конкурсах не толькі з «Пяццю лыжкамі заціркі», якія я чытаў у мінулым годзе, але і з іншымі творами. Сябры таксама ацанілі маё выступленне. А вось аднакласнікаў маіх здзівіць цяжка, бо ў нас вельмі творчы клас, але ў мяне, здаецца, атрымалася.

— Распавядзі пра сваё жыццё па-за конкурсам. Чым цікавішся, пра што марыш?

— Да гэтага лета вучыўся ў музычнай школе, якую скончыў на добры бал. Таксама займаюся ў тэатральным калектыве, выступаю і сольна, і разам з іншымі ровеснікамі. Займаюся паспяхова, перамагаю нават у рэспубліканскіх конкурсах. Калі не рыхтуюся да конкурса — адпачываю ад спраў, сяджу дома, забавляюся з малодшай сястрой Аняй і проста дапамагаю бацькам. У будучым бачу сябе актормі ці тэлеведучым, таму што вельмі люблю размаўляць, і ніхто не бачыць мяне ў іншых напрамках. Хіба што мама раней хацела, каб я стаў хірургам. Мару як мінімум пра тое, каб калі-небудзь уся краіна сустракала мяне ў ранішнім тэлеэфіры і слухала добрыя навіны.

Калі не атрымаецца, стану оскараносным актормі з сусветнай славай. Гучыць дзёрзка? Так. Неверагодна? Так. Амаль нерэальна? Канешне! Але я не баюся марыць пра гэта.

Кацярына Захарэвіч

Віні Пых і асабліваці перакладу

Што ў першую чаргу прыходзіць у галаву, калі гаворка заходзіць пра «дзіцячую літаратуру»? Хутчэй за ўсё, аўтарскія казкі пра Карлсана, Мэры Попінс і іншых персанажаў такога кшталту. І характэрна, што з кожнай гэтай класічнай гісторыяй у агульным асацыятыўным ланцужку ідзе экранізацыя. Узгадваецца не столькі літаратурная першакрыніца, колькі візуальны вобраз, які быў створаны або савецкімі майстрамі, або студыяй «Дысней». І тым цікавей, калі ёсць экранізацыя і ў тых, і ў гэтых: цікава параўноўваць, разважаць, што і па якіх прычынах замацоўваецца ў свядомасці людзей.

Вось, напрыклад, знакаміты мядзведзік Віні-Пых, персанаж брытанскага пісьменніка Алана Мілна. Кнігі пра яго сталі папулярнымі яшчэ ў дваццатыя гады, калі былі выдадзены. Заканамерна, экранізацыі таксама здабылі велізарны поспех: і дыснэўская, і саюзмультфільмаўская. Там, на Захадзе, зразумела, дыснэўскі Віні-Пых — галоўная зорка, другі па папулярнасці персанаж пасля Мікі Майса.

Тут, на постсавецкай прасторы да гэтага часу спрачаюцца, якая версія лепш. Зразумела, што паўсюль ёсць свая спецыфіка і свае нюансы, таму цікава ва ўсім разабрацца.

Кніга вырасла з гісторый пісьменніка, якія той прыдумляў для свайго сына Крыстафера Робіна, і, па сутнасці, гэта — прыгоды любімага цацачнага мядзведзя, самога Крыстафера і іншых яго цацак. Плюшавы мядзведзь сваё імя атрымаў у гонар мядзведзіцы Вініпег, якая жыла ў той час у лонданскім заапарку і была вядомая сваім ласкавым стаўленнем да дзяцей. Прыстаўка «Рооһ» з'явілася ў персанажа ў гонар лебедзя, які жыў у парку суседзяў Мілнаў. Іншыя героі — Парсючок, Ослік Іа, Тыгра, Кенга і Крошка Ру, а яшчэ Трус і Сава — таксама былі цацкамі маленькага Крыстафера. Пісьменнік змясціў іх усіх у Стоакравым Лесе — чароўным месцы, дзе жывуць цацкі, амаль як сапраўдныя зверы, і дзе яны гуляюць з Крыстаферам Робінам.

Алан Мілн напісаў і выдаў дзве кнігі пра Віні-Пыха, у кожнай з якіх па дзесяць апавяданняў пра пацешныя прыгоды мядзведзя і яго сяброў. У кнігах таксама ёсць апавядальнік, які распавядае свайму дзіцяці ўсе гэтыя гісторыі, пакуль дзіця... гуляе са сваімі цацкамі. Такі гульнявы элемент і захаванне атмасферы вусных апавяданняў вельмі важныя, таму што дапамагаюць тэксту ствараць неверагодна ўтульныя адчуванні. У кнізе ствараецца атмасфера ўсеагульнай любові і клопату, абароненага дзяцінства без прэтэнзій на рашэнне дарослых праблем: прыгоды герояў уяўляюцца маштабнымі ў пачатку, а на справе апынаюцца куды больш простым і прыемным баўленнем часу. Нашмат важней не тое, што персанажы робяць, а тое, як яны ставяцца адзін да аднаго. Зразумела, вялікая частка поспеху твора трымаецца на галоўным героі. Віні-Пых — такі непасрэдны, эгаістычны і вынаходлівы, якімі могуць быць толькі дзеці, і, як і дзецям, яму многае сыходзіць з лап.

Зразумела, гэтыя кнігі з'явіліся ў той час, калі пасляхавы твор бачыцца ўсім зацікаўленым як патэнцыйная крыніца прыбытку. Так атрымалася і з Віні-Пыхам: спачатку аўтарскія правы на яго былі выкупленыя дзеля стварэння радыёспектакляў, а потым перакупленыя студыяй «Дысней». Ці то па няведанні пісьменніка і яго нашчадкаў, ці то з-за недакладнасці законаў аб аўтарскім праве ў тыя часы студыя атрымала правы на персанажа ў поўнае валоданне — са спрэчным вынікам.

Першы кароткаметражны мультфільм «Віні-Пых і мядовае дрэва» з'явіўся ў 1966 годзе, потым — яшчэ некалькі, і ўсе яны былі экранізацыямі апавяданняў. Пачынаючы з сямідзясятых, з'яўляюцца мультсерыялы, поўнаметражныя і кароткаметражныя мультфільмы з цалкам арыгінальнымі сюжэтамі, якія не маюць дачынення да кніг. З-за гэтага да студыі выказвалі прэтэнзіі: многія аматары твораў Мілна лічаць, што сюжэты і стыль дыснэўскіх фільмаў маюць

Насамрэч, кнігі пра Віні-Пуха перакладаліся больш чым на трыццаць моў, у тым ліку і на беларускую — у 2007 годзе выдадзеная «Віня-Пых».

Па-беларуску мядзведзік загаварыў з дапамогай Віталя Воранава, літаратара, выдаўца і перакладчыка. У адрозненне ад рускамоўнага варыянта, у якім імя галоўнага героя проста транслітаруецца, тут асабістыя іменны і назвы адаптуюцца: англійскае «rooh» перакладаецца як «пыхкаць», «пыхаць», таму ён «Пых», а хлопчыка прапануецца называць «Крыштусь Родзька».

мала агульнага з духам кніг пра Віні. У тым ліку, шырока вядома, што сям'я Мілна і сам Крыстафер Робін не ў захапленні ад гэтых экранізацый.

Пытанне сапраўды неадназначнае: складана ўбачыць творчы пачатак ў відэавочным жаданні нажывы. Зразумелая непрыязнасць, калі ў рамках аднаго сэт-тыngu суіснуюць як халтурна, дрэнна намалёваныя вырабы з сумнеўным сюжэтам, так і цалкам годныя, выдатныя працы, любімыя глядачамі і крытыкамі. Але таксама можна зразумець і студыю: спачатку супрацоўнікі рабілі ўсё, каб стварыць ёй імідж «галоўнага казачніка свету», а потым адчайна імкнуліся на ім зарабіць. Знакамітая хвароба «дрэнных сіквелаў» кранула амаль ўсе паспяховыя дыснэеўскія праекты, не толькі «Віні-Пыха».

Рознафарматных дыснэеўскіх мультфільмаў пра Віні-Пыха і яго сяброў настолькі шмат, што ў іх вельмі лёгка заблытацца, і ўсе вельмі непадобныя па змесце і якасці. Найбольш «блізкім па духу» да арыгіналу лічыцца «Мноства прыгод Віні-Пыха», якія выйшаў у 1977 годзе. Гэты фільм аб'яднаў у сабе кароткаметражкі, якія выходзілі раней, ў ім ёсць усё, за што так любяць гэтую гісторыю. Акрамя іх, безумоўна, увагі вартыя «сольныя» мультфільмы пра Тыгру і Парсючка, і спроба перазапуску ў 2011 годзе.

З «савецкім» Віні таксама ўсё неадназначна — хоць бы таму, што наконт аўтарскіх правоў ніхто не задумваўся. Як жа проста ім жылося: спадабалася кніжка — пераклалі і без праблем апублікавалі ў часопісе, які тыражаваўся на ўсю краіну. Самым вядомым стаў пераклад Барыса Захадэра, у якога ўсё так і адбылося: спадабалася гісторыя, спадабаўся персанаж — і захацелася перакласці. Асабліваць яго версіі — у значнай долі інтэрпрэтацыі і творчай перапрацоўцы, так што да рускамоўнага чытача Віні-Пух дайшоў з істотнымі дапаўненнямі і зменамі.

У дачыненні да гэтай працы Барыс Захадэр выкарыстоўвае мяккае азначэнне «не пераклад, а пераказ», «перастварэнне» Мілна па-руску. І менавіта гэты варыянт тэксту стаў асновай для трох савецкіх мультфільмаў.

У перакладзе зменена не так шмат, парушаная структура і адаптаваныя некаторыя назвы і моўныя элементы. Галоўнае — Захадэру удалося захаваць атмасферу, дух твора, перадаць адчуванне вуснага аповеду і дзіцячай гульні, паказаць рускамоўнаму чытачу парадаксальны англійскі гумар і элегантна сумясціць яго з мясцовым менталітэтам. Эгаістычны абаяльны мядзведзік Віні лёгка ўпісаўся ў лік мясцовых любімых персанажаў — не ў апошнюю чаргу дзякуючы экранізацыі.

З-за творчых рознагалоссяў было экранізавана ўсяго тры аповеды пра Віні-Пыха, хоць першапачаткова меркавалася зняць фільмы па ўсіх частках кнігі. Тры экранізацыі сталі культавай савецкай класікай. Яны выйшлі ў 1969, 1971 і 1972 гадах, над імі працавалі рэжысёр Фёдар Хітрук і сам Барыс Захадэр. Іх версія не проста адрозніваецца ад дыснэўскай — з арыгіналам Мілна таксама ёсць разыходжанні.

Па-першае, у мультфільме адсутнічае Крыстафер Робін, хоць і ёсць апавядальнік. Праз гэта гісторыя губляе элемент гульні: як быццам мультфільм прысвечаны звычайным персанажам-жывёлам. Дызайн савецкага Віні-Пуха таксама больш нагадвае сапраўднага мядзведзя, тады як дыснэўскі выглядае як цацка.

Па-другое, адсутнічаюць Тыгра, Кенга і Крошка Ру, — магчыма, гэтыя персанажы павінны былі з'явіцца ў наступных серыях, якія не былі знятыя. Па-трэцяе, страта хваста Ослікам Іа і яго цудоўнае знаходжанне, звязанае з днём нараджэння, сустракаюцца толькі ў мультфільме. У кнізе гэта дзве асобныя гісторыі, дзве падзеі, цалкам не звязаныя адна з адной. Ёсць яшчэ шмат істотных адрозненняў у паводзінах і пазіцыянаванні персанажаў, але заўважаеш іх, толькі калі возьмеш дзве экранізацыі і пачнеш параўноўваць.

Савецкую версію прынята лічыць больш «дарослай», філасофскай і ўдумлівай, тады як дыснэўская, бліжэйшая да арыгіналу, здаецца «дзіцячай» і несур'ёзнай. А на самой справе абедзве маюць прыкладна аднолькавае культурнае значэнне для сваіх кантэкстаў — як адзін, так другі сталі культавай класікай.

Конкурс чытальнікаў як частка жыцця

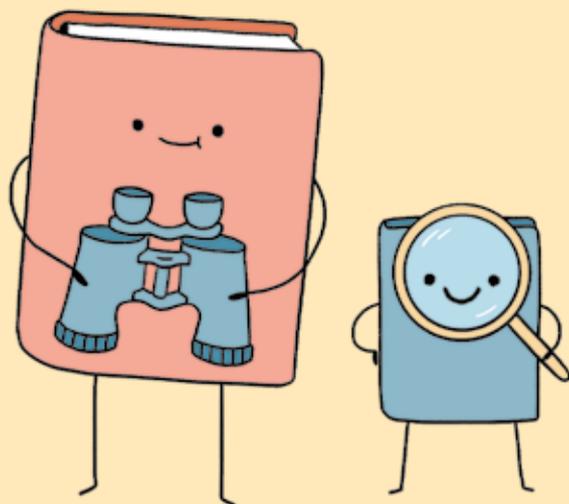
Першага верасня беларускіх школьнікаў чакаюць лінейкі, званкі, урокі, радасці і клопаты... Карацей, новы навучальны год. Хтосьці адзначыць гэтую падзею торцікам, шпацырам ці сустрэчай з сябрамі... Але для фіналістаў конкурса юных чытальнікаў «Жывая класіка» гэты дзень стане сапраўды незвычайным, запамінальным, а можа нават і лёсавырашальным. Дванаццаць шчасліўцаў, якія прайшлі праз розныя этапы адбору 14 чэрвеня, правядуць дзень ведаў у горадзе Іванава, сталіцы Дня беларускага пісьменства–2018, змагаючыся за прызавыя месцы ў розных узроставых катэгорыях. Зрэшты, сярод удзельнікаў ёсць і тыя,

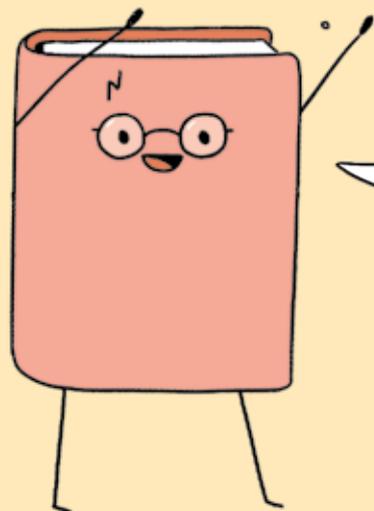
ЯК ЧЫТАЦЬ КНІЖКІ

ЧЫТАЙ РОЗНАЕ

НЕ АБМЯНОЎВАЙ СЯБЕ
ШКОЛЬНЫМ СПІСАМ ЛІТАРАТУРЫ:
У СВЕЦЕ ВЕЛЬМІ ШМАТ ЦІКАВЫХ КНІГ
РОЗНЫХ НАПРАЎ, І ШКОЛЬНЫ СПІС
З'ЯЎЛЯЕЦЦА МАЛЕНЬКАЙ КРОПЕЛЬКАЙ.
ШУКАЙ СВАЕ КНІГІ!

ЧЫТАЙ ТОЕ, ШТО ЦІКАВА

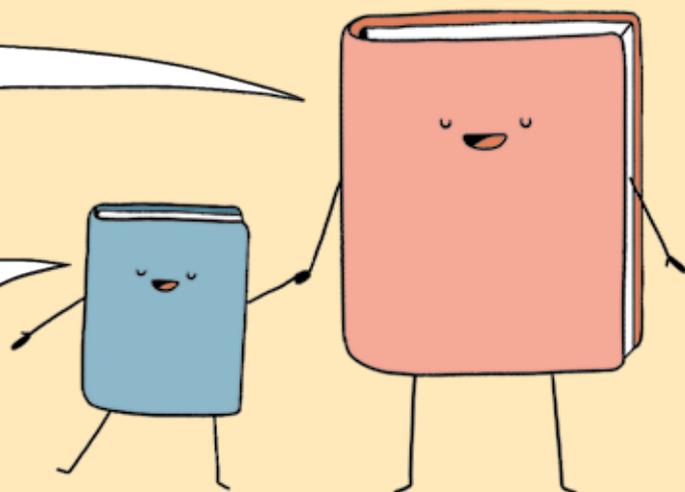
КАЛІ ГІСТОРЫЯ ПРА КАХАННЕ НЕ ЗАЦІКАВІЛА, ГЭТА
НЕ ЗНАЧЫЦЬ, ШТО ЧЫТАННЕ - НЕ ТВОЙ ЗАНЯТАК.
ГЭТА ЗНАЧЫЦЬ ТОЛЬКІ ТОЕ, ШТО МЕНАВІТА
ГЭТАЯ КНІГА НЕ ДА ДУШЫ.

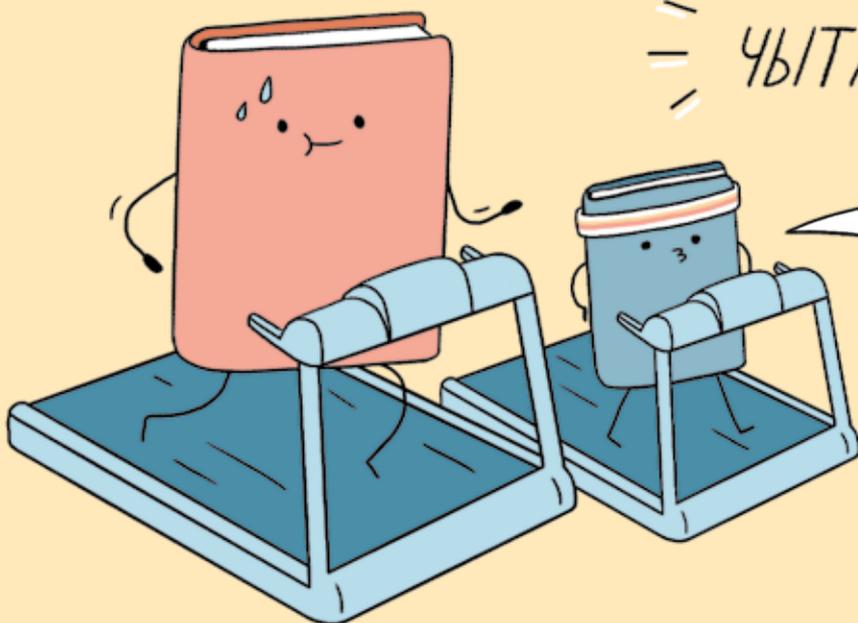
НЕ САРОМЕЙСЯ КНІГ, ЯКІЯ ЧЫТАЕШ

МОННА ЧЫТАЦЬ ПРА АЛІСУ ў КРАІНЕ ЦУДАЎ
І ПРА СОЙКУ-ПЕРАСМЕШНІЦУ І ЗНАХОДЗІЦЬ
У ГЭТЫХ КНІГАХ БЛІЗКАЕ І ЗНАЧАЕ.

А ЯШЧЭ ЗАЎСЁДЫ МОННА ПЕРАЧЫТАЦЬ КНІГУ
І ЎБАЧЫЦЬ НЕШТА ў ІНШЫМ СВЯТЛЕ!

ЧЫТАЙ У СВАІМ ТЭМПЕ

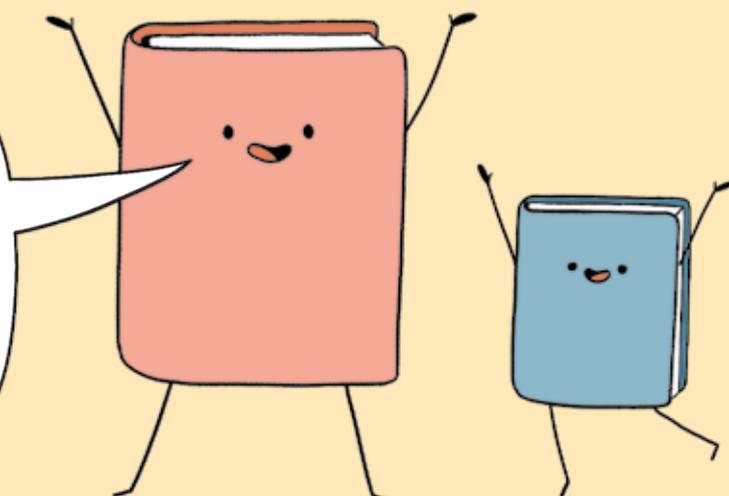

УСЕ МЫ РОЗНЫЯ,
ЛЮБІМ РОЗНЫЯ КНІГІ
І ЧЫТАЕМ ПА-РОЗНАМУ.
ЧЫТАЙ З ТОЙ ХУТКАСЦЮ,
З ЯКОЙ ТАБЕ КАМФОРТНА.

ІНТЭРПРЭТУЙ СВАБОДНА

ЧАСАМ НАМ КАНУЦЬ, ШТО
ЗРАЗУМЕЦЬ КНІГУ МОННА
ТОЛЬКІ АДНЫМ ПЭЎНЫМ ЧЫНАМ,
АЛЕ НА САМОЙ СПРАВЕ ГЭТА НЕ ТАК!

НА ІНТЭРПРЭТАЦЫЮ ТВОРА
УПЛЫВАЮЦЬ НАШЫ ВЕДЫ І ВОПЫТ.
ТАМУ РАЗУМЕЦЬ КНІГІ МОННА ПА-РОЗНАМУ,
УСЕ ІНТЭРПРЭТАЦЫІ ВЕРНЫЯ!

каму аднойчы прайсці праз конкурснае выпрабаванне падалося мала. З ліку такіх — Віялета Будзько, прадстаўніца горада Докшыцы, лаўрэатка мінулагадняга конкурсу, што завяршаўся ў Полацку.

— Я скончыла шосты клас. Сярод школьных прадметаў найбольш люблю мовы. Асабліва рускую, гэта перадалося ад мамы — магістра філалогіі. Вельмі люблю сваю настаўніцу беларускай мовы і літаратуры: яна ў мяне прыгажуня і маё натхненне. У яе ёсць чырвоная сукенка — талісман для мяне, які неаднаразова спрацоўваў. Яна апранула яе на паўфінальныя чытанні — і я апынулася ў фінале.

Акрамя вучобы і падрыхтоўкі да конкурсу чытальнікаў, Віялета мае безліч іншых захапленняў: займаецца лёгкай атлетыкай, танчыць, малюе, грае на флейце, выпрабоўвае свае сілы ў тэатральнай студыі Докшыцкай дзіцячай школы мастацтваў. «Самы любімы мой занятак — выступаць на сцэне, асабліва ў ролі вядучай. Мару быць вядомай тэлеведучай. Яшчэ адна мара — з'ездзіць у «горад кахання» Парыж і ўзняцца па вінтавой лесвіцы на дах грандыёзнага сабора, увекавечанага ў рамане Гюго».

— Што натхніла цябе паўдзельнічаць у конкурсе «Жывая класіка»?

— Удзел у конкурсе чытальнікаў — гэта частка майго жыцця. У мінулым годзе я была расчараваная вынікам, таму што падыходзіла да падрыхтоўкі вельмі сур'ёзна, з душой: і вобраз, і выбар твора, і музыка. Да таго ж, у мяне вельмі класны педагог па тэатральным майстэрстве... І я заняла толькі трэцяе месца! У гэтым годзе думала адмовіцца, але мама параіла паўдзельнічаць яшчэ раз. Тэма малой радзімы вызначыла і выбар твора: я нарадзілася ў Полацку, мая любімая з гістарычных і літаратурных герайн — Рагнеда, таму для конкурсу я падрыхтавала ўрывак з паэмы «Рагнеда» Лявона Случаніна. Хацелася не браць тое, што ляжыць на паверхні, а знайсці нешта адметнае, «разынку». Выбраць дапамагла мама. Чытаючы гэтую паэму, я праслаўляю найстаражытнейшы горад Беларусі.

— На конкурс едзеш за перамогай?

— У глыбіні душы — так. Але розумам усведамляю, што можа атрымацца інакш. Перамагчы хачу і не хаваю гэтага. Таму што раблю тую справу, якую ўмею лепш за ўсё. Я хачу, каб мной ганарыўся мой горад, мая школа і ўсе тыя, хто верыць у мяне. Мне паверылі на раённым і абласным адборах, спадзяюся, маё выступленне ў фінале спадабаецца журы.

Кацярына Захарэвіч

Стары добры доктар, або Як назбіраць на тэлефон

— **Х** утчэй! Засталося дзве хвіліны.
— Ды бягу я!

Каця і Ульяна беглі па школьным калідоры на злом галавы. Яны дакладна ведалі, што калі спозняцца на ўрок да завуча, то мала ім не будзе.

У гэты час па сустрэчнай траекторыі з хуткасцю звычайнага чалавека па тым жа калідоры рухалася настаўніца англійскай мовы. У руках у Вольгі Андрэеўны

быў класны журнал, стос сшыткаў і мабільны тэлефон. Яе галава была занятая новай тэмай «Childish games», якую яна збіралася разабраць з класам.

Прабргаючы на ўсёй хуткасці міма, Ульяна выпадкова зачэпіла «англічанку», са слабых рук якой выпаў мабільны. Падскочыла следам Кацярына, прыняла тэлефон на правую нагу і адпрацаваным футбольным пасам адправіла яго проста ў сценку. Ад такога пенальці апарат разбіўся ўшчэнт.

Дзяўчынкі рэзка спыніліся і аслупянелі.

У Вольгі Андрэеўны на твары папераменна адбіваліся то жах, то ашалеласць, то здзіўленне, а ў выніку пачало нервова тормазацца правае вока. Яна, не адводзячы вачэй ад сябровак, пачала гаварыць:

— Ну і куды вы ляціце? Што зараз рабіць? Ён жа новы!

— Я не вінаватая, — адразу адрэзала Ульяна.

— Я таксама, — менш упэўнена дадала Каця.

— Так, нумары бацькоў, зараз жа!

— Але я не вінаватая, — настойвала Ульяна, — гэта вы яго дрэнна трымалі.

— Ну, гэта ўжо мяжа нахабства! — перапыніла размову Вольга Андрэеўна. — Пагаворым пасля ўрокаў, чакаю ў сябе ў кабінце.

Увесь дзень Каця і Ульяна хадзілі нібыта прывіды.

— І што будзем рабіць? — спытала Каця. — Не хочаш расказаць бацькам?

— Не-е. Ты што?! У мяне ж праз два тыдні дзень нараджэння, яны, вядома, аплацяць рамонт тэлефона, але тады я застануся без падарунка.

— Хм... Сапраўды. Тады які ў нас план?

— Пакуль не ведаю.

Пасля ўрокаў дзяўчынкі пайшлі да пацярпелай. Вольга Андрэеўна паспела за гэты час асэнсаваць сітуацыю і даволі моцна раззлавацца. Яна, як сапраўдная каралева, сядзела пасярод класа на вялікім мяккім крэсле – троне. Выгляд быў грозным і не абяцаў нічога добрага.

— Так, дарагія. Што будзем рабіць з тэлефонам? Мне яго толькі на мінулым тыдні муж падарыў.

— Ададзім у рамонт. Я паглядзела, ён абыдзецца ў 100 рублёў. Бацькі сказалі, што змогуць аддаць грошы на працягу двух тыдняў, — не міргнуўшы вокам, залівала Ульяна.

— Мне хацелася б ім патэлефанаваць, — настойвала «англічанка».

— Не-е-е. Не трэба. Я прынясу грошы. Бацька зараз вельмі заняты, у яго складанасці ў бізнесе, і выслухоўваць гісторыю пра сутыкненне трох суб'ектаў у школьным калідоры ён наўрад ці стане, — працягвала выкручвацца Ульяна.

— Добра, — пагадзілася Вольга Андрэеўна.

— Не хвалюйся, — суцяшала сяброўку Каця. — Вінаватыя і ты, і я. Так што заплацім за тэлефон 50 на 50. Толькі дзе мы возьмем грошы? Тым больш за два тыдні.

— Я прыдумала, — паўшэптам, загадкава сказала Ульяна. — Памятаеш той закінуты, паўразбураны будынак? Мабыць, былая бальніца...

— Памятаю. Мы былі там на мінулым тыдні. Жудаснае месца!

— Дык вось, давай правядзём там платны квэст для аднакласнікаў і сяброў! — радасным голасам, але ўсё яшчэ паўшэптам сказала Ульяна.

— Што мы правядзём? Квэст? Ульяна, з табой усё ў парадку? — раздражнёна спытала Каця.

— Справа надзейная! — запэўніла Ульяна. — Цяпер гэта вельмі модна. Людзі так дні нараджэння праводзяць: вялікімі кампаніямі гуляюць у квэсты. А ты пытанні задаеш. Квэст — гэта прыгодніцкая гульня, як бы галаваломка. Стваральнікі прыдумляюць гісторыю і кіруць ёй. Самае важнае ў квэстах — даследаванне тэрыторыі, рашэнне задач і выкананне заданняў, для якіх галава павінна быць не пустая. Зразумела?

— Ну, напрыклад, — працягвала дзяўчынка, — у закінутым будынку мы абсталюем некалькі пакояў. Зробім логаву вампіраў або НЛА, можа, руіны з муміяй. Хочаш трапіць з пакоя ў пакой — рашы галаваломку. Адгадаеш усе рэбусы і загадкі — выбарашся з будынка. За ўдзел будзем браць па шэсць рублёў, а лепш дзесяць.

— Ульяна, табе галаву лячыць трэба з-за дзіўных фантазій, — скептычна адзвалася Каця. — Там жа столькі дэкарацый спатрэбіцца... Мы выдаткуем больш, чым заробім.

— А нам яны і не патрэбныя! — пераконвала Ульяна. — Глядзі, закінутая бальніца — ідэальнае месца. Возьмем нешта з гарышча, а нешта прынясім з дому — і гатова!

— Ну... — няўпэўнена працягнула Каця. — Усё роўна іншых ідэй няма. Квэст дык квэст. Але які?

— Давай пра псіхіятрычную бальніцу! — ажывілася Ульяна.

— Добра, угаварыла!

Дзяўчынкі намалявалі план і схему таго, як яны зменяць некалькі пакояў, распрацавалі маршрут, падабралі рэчы для інтэр'ера. А на наступны дзень адразу пасля заняткаў абсталявалі і «Палату шызафрэнні» — так яны назвалі свой квэст. Праз два дні закінуты будынак унутры было не пазнаць.

Першы пакой знаходзіўся побач з разваленай сцяной шпіталя, дзе планавалася ўваход. Яна была колеру асфальту. Сяброўкі прыцягнулі туды два старыя бальнічныя ложка са спружынамі, крыху папырскалі чырвонай фарбай, імітуючы кроў. Ну і, зразумела, Ульяна умудрылася вывернуць на падлогу бляшанку з фарбай. Там утварылася лужына «крыві», якая па сюжэце належала пацыентцы Бэці, якую зарэзаў доктар. У пакоі былі раскіданыя гісторыі хвароб, стаяў стары магнітафон, а таксама некалькі шафаў з рознымі прэпаратамі; на сценах віселі белыя халаты.

Калі гулец выконвае заданне, то пераходзіць у другі пакой. Там яго чакае зусім іншая абстаноўка. Калісьці ярка-чырвоныя сцены, выцвілыя на сонцы, зараз абвешаны люстэркамі, карцінамі і анучамі, што хавалі пустэчу. Мэблі тут амаль няма. Але ў цэнтры пакоя на падлозе знаходзіцца абведзены крэйдай сілуэт чалавека. Так, Ульяна і Каця пастараліся стварыць абстаноўку, якая наводзіла б жах.

Пасля таго як гулец рашаў і гэтую галаваломку, ён трапляў у апошні пакой. Тут містычная музыка грала гучней, чым у іншых памяшканнях. Цьмяна асвятлялася толькі палова пакоя. Для стварэння патрэбнага эфекту дзяўчынкам прыйшлося прасунуць ліхтар у вентыляцыйную шахту.

Па сцэнарыі гэта было самае страшнае памяшканне, у якім павінен быў з'явіцца актёр — сам доктар. Сыграць яго ролю сяброўкі папрасілі суседа дзядзьку Віцю. Нягледзячы на згубную звычку (часам сусед любіў прыкласціся на чаркі), ён быў бяскрыўдным і добрым чалавекам. Яму было прыемна, што дзяўчынкі паставіліся да яго паважліва і паклікалі на галоўную ролю.

І вось пасля чатырох дзён падрыхтоўкі прыйшлі першыя наведвальнікі. Гэта былі аднакласнікі Ульяны і Каці. Уся гульня займала прыкладна гадзіну. Першыя два пакоі хлопцы прайшлі даволі нядрэнна, справіліся з усімі заданнямі. І вось наступіў кульмінацыйны момант.

Як толькі гульцы ўвайшлі ў трэці пакой, дзверы зачыніліся з адваротнага боку. Памяшканне было пустым, толькі на сцяне красаваўся надпіс «ГАРЛАПАНЬЦЕ ЯК МАГА ГУЧНЕЙ». Пакуль дзеці яго разглядалі, у пакоі патух ліхтар і з'явіўся дзядзька Віця. Святло запалілася. Некалькі хвілін ніхто не заўважаў лішняга чалавека. Але адна з удзельніц павярнулася ў бок рыпучай масніцы. Рэакцыя была чаканая: дзяўчынка закрычала на ўсю сілу і пабегла ў другі кут пакоя. Усе пайшлі за ёй. Дзядзька Віця падыходзіў усё бліжэй. Чым гучней яны гарлапанілі, тым павольней ён ішоў. Калі ўсе сталі нема крычаць, доктар знік, і дзверы адчыніліся.

Першыя наведвальнікі былі ў захапленні ад квэста і адразу расказалі сваім сябрам.

Вестка пра гульню хутка разляцелася па раёне. У дзяўчынак не было адбою ад ахвотнікаў паказываць нервы. Праз тры дні сяброўкі сабралі неабходную суму.

Усё ішло нядрэнна, толькі вось людзі, якія жылі каля закінутай бальніцы, ніяк не маглі зразумець, хто там пастаянна так крычыць. І аднойчы, пакуль дзяўчынкі былі ў школе, яны даследавалі ўвесь будынак. Ubачыўшы лужыну «крыві», контур цела і надпісы на сценах, якія моцна спалохалі жыхароў, людзі жахнуліся і адразу выклікалі міліцыю.

Праз некалькі хвілін вартавыя парадку былі на месцы.

Яны прайшлі першыя два пакоі. Адзін з міліцыянераў зачэпіў ложка, які выдаў гучны скрып, што разбудзіў дзядзьку Віцю. Ён падумаў, што гэта новыя ўдзельнікі. І калі міліцыянеры зайшлі ў трэці пакой і пачалі аглядаць сцены, на іх пачаў насоўвацца доктар-прывід. Дарослыя дзядзькі загарлапанілі яшчэ гучней за дзяцей. Перавёўшы дух, вартавыя парадку кінуліся на пошукі «прывіда», але дзядзькі Віці ўжо не было. Ён збег.

Аповед «доктара» пра міліцыю выклікаў у Каці і Ульяны прыступ смеху.

— Добра, што мы сабралі неабходныя грошы, — заўважыла Каця.

— Угу. Бо квэст зараз сапраўды прыкрыюць, — зрабіла выснову Ульяна.

Роўна праз два тыдні Каця і Ульяна стаялі з грашыма ў кабінцеце «англічанкі». Аднак Вольга Андрэеўна з усмешкай на твары паведаміла, што ў тэлефона дзейнічае гарантыя і сервісная служба яго замяніла.

— Як добра, што ўсё добра скончылася! — узрадавалася Каця. — Ульяна! Папярэджваю: больш ніякіх авантур!

— Ну, якія авантуры? — усё тым жа загадкавым паўшэптам прагаварыла Ульяна. — Я проста знайшла закінуты дзіцячы садок. Ну... нам жа трэба неяк зарабіць на выпускны?

— Я так і ведала, што гэта ніколі не скончыцца! — заняла Кацярына.

— Нічога асабістага, проста бізнес! — усміхалася Ульяна.

Сафія Ворса

Падарунак ад часопіса
«Детская роман-газета» (Расія)

Наталля Безатосная

Жыццё з тэлевізарам

Ноччу мора пасварылася з ветрам. Вялікія хвалі закруціліся ў штармавых скоках і доўга не маглі супакоіцца. А на досвітку нявыспаная рыбка знайшла на марскім дне старэнькі тэлевізар.

— Не працуе! — збянтэжана сказала серабрыстая рыбка з вялікімі вачыма. Яна была досыць чулая і ўмела прадказваць надвор'е. Таму і звалі яе так: рыбка-землятрэс.

— Не страшна! — рыбка-рыцар у лусцэ, якая нагадвала воінскія даспехі, галантна махнула хвостом. — Я магу сплываць за рыбкай-інжынерам. Хай наладзіць!

Чырванавата-шэрая рыбка-бубнач захоплена заспявала, выдаючы гучны барабанны пошчак.

— Ах ты мордачка выпуклая! Барадаты рыпун! — раззлавалася блакітная рыба-буркун з чорнымі плямкамі. — І так усю ноч не спалі, яшчэ і на досвітку музыку ўключыла! Я на цябе паскарджуся рыбцы-генералу!

— Мадам, калі Вы падрамаць жадаеце, ідзіце ў каралы, — прапанавала худзенькая рыбка-вясло. — А нам тэлевізар хочацца паглядзець! Мне сябар-селядзец распавядаў, што па тэлевізары ўвесь свет можна ўбачыць!

— Лепш самому падарожнічаць! — не пагадзілася рыбка-падарожнік. — Я з Ціхага акіяна ў Ахоцкае мора хадзіла, і ў Берынгавым моры была, нават у заліве Аляскі купалася!

— Не ва ўсіх такія магчымасці! — прасвістала рыба-свістулька.

— Без тэлевізара сумна! — падтрымала яе рыбка-вясло. — Недзе далёка, мабыць, і ёсць нешта вельмі прыгожае, а ў мяне пад носам нічога цікавага не адбываецца!

Рыба-інжынер была занятая будаўніцтвам падводнага тунэлю і наадрэз адмовілася чыніць тэлевізар.

— Я шмат чаго ўмею, — прабурчала інжынер, бліскаючы жоўтымі палоскамі на чорнай спінцы. — Магу дом пабудаваць, траншэю вырыць або тунэль з галерэямі. А ў тэлевізарах нічога не разумею і не гляджу іх. Няма калі мне!

— Дамы засмуткуюць, — прашаптала рыбка-рыцар...

У чаканні рамонту тэлевізара рыбка-тэлескоп пасварылася з электрычным пахілам. Скат, хоць і лічыўся рыбай, але меў электрычныя органы. І таму вырашыў, што тэлевізар — яго далёкі сваяк і павінен жыць у яго.

— Пыласос таксама на электрычнасці працуе! — выдыхнула рыбка-тэлескоп. — Ён табе хто? Дзядуля? Або пляменнік?

— Ты сваімі дзіўнымі вочкамі на мяне не зіхаці! — раззлаваўся скат. — А то як смальну ў цябе электрычнасцю! Адразу пра тэлевізар забудзешся!

— Добрыя ў мяне вочкі! — пакрыўдзілася рыбка. — Адна частка кожнага вока ўверх глядзіць, другая — уніз. Працуюць як тэлескоп! Калі разабрацца, то ў мяне з тэлевізарам значна больш падабенства, чым у цябе, хуліган электрычны!

— Тады ўключайся! — яхідна прапанавалі скат. — Кіно паказвай. Улічы: я люблю рамантычныя фільмы з прыгодамі!

— Інжынер не прыйдзе, — паведаміла рыбка-рыцар, вярнуўшыся. — Хто будзе чыніць тэлевізар?

— Сваякі! — махнула хвостом рыбка-факел.

Скат і рыбка-тэлескоп збянтэжана паглядзелі адно на аднаго.

— Тэлескоп з лінзамі разбярэцца, а скат электрычнасць пусціць, — лёгка разважала рыбка-факел. — Я вам асвятленне арганізую. Магу ззяць злёным, сінім і жоўтым святлом. Выбірайце!

- Сіняе! — крыкнуў скат.
- Зялёнае! — сказала рыбка-тэлескоп.
- Ой! Нешта не тое будзе, — уздыхнула рыбка-землятрус.
- Мадам, не хвалюцца! — рыбка-мічман фарсіста страсянула плаўнікамі. — Будзе весела! А пакуль яны рамонтам займаюцца, я вам часопіс пачытаю: «Марскі зборнік»!
- Не цёмнавата для чытання? — буркнула рыба-буркун.
- А вы срэбраныя плямкі на маім кіцелі бачыце? — рыбка-мічман з задавальненнем пакруцілася ў вадзе. — Яны свецяцца! Падплывайце бліжэй, зоймемся часопісам!
- лепш бы ты падручнік па фізіцы дастала! — прамармытаў скат, аглядаючы тэлевізар. — Факел! Сіні прамень шырэй зрабі! — скамандаваў ён. — Паспрабую ток пусціць. А ты, Тэлескоп, глядзі ва ўсе вочы!
- Верхнія ці ніжнія? — з важнасцю спытала рыбка.
- Усе!

— На першай старонцы «Марскога зборніка»... — пачаў мічман.

Пачулася нядобрае шыпенне, трэск — і тэлевізар выбухнуў. Узрушанай хваляй раскідала рыбак у розныя бакі. Электрычны скат адляцеў у траншэю да інжынера і доўга не хацеў з яе вылазіць. Рыбка-тэлескоп нырнула на вялікую глыбіню і ад страху схавалася ў хатцы акулы. Беднай акуле давялося начаваць на парозе. А рыбка-факел страціла прытомнасць і згасла каля абломкаў тэлевізара. Рыбка-рыцар, хоць і сама пацярпела, але паплыла па лекарку.

Невялікая рыбка-лекарка жыла на курорце і любіла купацца ў цёплых крыніцах з карыснай вадой. Але, пачуўшы ад рыцара пра катастрофу, імгненна рушыла ў дарогу. Калі яны з рыцарам прыбылі, каля рыбкі-факела зноў сабралася прыціхлая рыбная шайка.

— О-о-о, колькі хворых! — працягнула рыбка-лекарка, варухнуўшы карычневай спінкай. — Займайце чаргу!

— Мы ўсе здаровыя! — адбіла няўпэўнены пошчак рыбка-бубнач. — Толькі адна згасла...

— Якія ж вы здаровыя? — здзівілася рыбка-лекарка. — Ва ўсіх — стрэс! Паглядзіце на сябе ў рыбку-люстэрка, — і яна паклікала плоскую рыбку з бліскучымі блакітнавата-серабрыстымі бакамі.

Рыбка-факел на імгненне ачуняла, паглядзела на абломкі тэлевізара і знепрытомнела зноў.

— Яшчэ б! — пракаментавала рыбка-доктар. — Нарабілі такое! Электрычнасць у вадзе — смяротная рэч! І сёй-той павінен быў гэта ведаць! — доктар махнула хвостом у бок пшчаных пабудоў. Скат у траншэі цяжка ўздыхнуў. — Акрамя таго, — доктар акінула поглядам спалоханых рыб, — навошта вы свае плаўнікі цягнулі да невядомага тэлевізара? Нельга браць чужое!

— Нам жа хвалі яго прынеслі! — прасвістала свістулька. — У штармавой ліхманцы!

— Выхаваныя рыбкі аддалі б назад! — запырэчыла доктар. — Расступіцеся, я масаж зраблю факелу і павязку з багавіння накладу.

Пад пшчотнымі дакрананнямі доктара рыбка-факел ачуняла, заззяла спачатку зялёным святлом, потым жоўтым, хацела уключыць чырвонае, але ўспомніла, што яна не святлафор, і распусціла па марскім дне празрыстыя сінія прамяні. І, усе, хто быў побач, убачылі ружовых марскіх зорак, падводны луг з зялёным лісцем, светлыя ракавіны малюскаў ля падножжа каралаў.

— Як прыгожа... — зачаравана прашаптала рыбка-мічман. — Лепш, чым у тэлевізары.

— Наяве заўсёды лепш! — упэўнена сказала рыбка-падарожнік. — Дарагія рыбкі, прыгледзьцеся вакол! Паспрабуйце не падмяняць сапраўднае жыццё тэлевізарам!

Падарунак ад часопіса
«Детская роман-газета» (Расія)

Кацярына Рошчына

Яблынька Наста

Коля са сваімі двума сябрамі, братамі Саланецкімі, залез у сад да суседа Віктара Аляксеевіча — абтрэсці яблыні. У гэтым годзе яблыкаў ўрадзілася вельмі шмат: і ў Саланецкіх, і ў Колінай бабулі — сваіх падзець не было куды. Але чужое заўсёды здаецца салатзейшым за сваё. Таму хлапчукі праз плот разглядалі акуратны, дагледжаны сад Віктара Аляксеевіча і марылі паспрабаваць менавіта яго яблычкаў. Там былі і чырвонабокія «летнія», і толькі-толькі кранутыя жаўцізнай антонаўкі, і штрыфелі.

Аперацыю «Яблыневы штурм» прызначылі на вечар — тады Віктар Аляксеевіч звычайна ад'язджаў на «мацыён». Кожны вечар ён катаўся на ровары па адным

і тым жа маршруце: спачатку да ракі, потым, па мастку, на іншы бераг — у суседнюю вёску. Там жыла яго даўняя сяброўка Ірына Георгіеўна. Ён прывозіў ёй букеты палявых кветак: званочкі, рамонкі, нейкія каласкі... Яна паіла яго смачным чаем з мятай і чаборам, яны размаўлялі, седзячы на лавачцы каля дома, і потым Віктар Аляксеевіч цнатліва цалаваў ёй руку і ехаў назад. Уся вёска кпіла з гэтага няўцямнага раману двух людзей ва ўзросце.

Як толькі, дзынькаючы званочкам на рулі, Віктар Аляксеевіч адправіўся ў свой штодзённы шлях, Коля з сябрамі, як вераб'і, наляцелі на чужыя яблычкі. Хутка набілі сабе і кішэні, і ў кепкі склалі «з горкай», і Валька Саланецкі, старэйшы з хлопцаў, нават у кашулю, запраўленую ў штаны, напхаў «цэлае пуза яблыкаў». Каб набраць хутчэй, яблыні моцна трэслі — тады яблыкі падалі і з верхавін, бо там, здавалася, вісяць самыя саспелыя, самыя прыгожыя. Валька крыкнуў Колю: «Дапамажы мне скалануць вось гэтую!» — і разам яны ўчапіліся ў адну вялікую галінку ды так павіслі на ёй, што адламалі. Коля аслупянеў. А Валька махнуў рукой: «Ну і ладна! Падумаеш!» — і палез праз плот. Няёмка павярнуўся, яблыкі, набітыя ў кашулю, пасыпаліся на зямлю... Так-сяк сабралі, перакінулі праз плот.

На наступны дзень Коля стараўся не праходзіць ля дома Віктара Аляксеевіча. Няёмка было глядзець яму ў вочы. Віктар Аляксеевіч заўсёды Колю неяк вылучаў з агульнага дзіцячага натоўпу, заўсёды частаваў цукеркай, падоўгу размаўляў з ім на самыя розныя тэмы. Так што сустракацца з суседам цяпер зусім не хацелася.

Але Віктар Аляксеевіч прыйшоў сам. Спачатку пра нешта размаўляў з Колінай бабуляй, потым папрасіў паклікаць Колю. Той хаваўся на гарышчы, але бабуля ўсе яго схованкі ведала, вельмі хутка знайшла і да Віктара Аляксеевіча прывяла. Дзед сказаў:

— Я хачу пазнаёміць цябе са сваімі яблынямі.

І Коля пакорліва пайшоў за ім, чакаючы, што зараз атрымае на гарэхі.

Прышлі ў сад, дзе ўчора гаспадарылі хлапчукі. Коля адразу паглядзеў: адламана галінка з вялікай старой яблыні была акуратна адпіленая і замазаная нейкім рэчывам, падобным да клею. «Лечыць дрэва», — зразумеў Коля. І зноў уцягнуў галаву ў плечы, чакаючы калатнечы.

Але Віктар Аляксеевіч адкашляўся і ціха загаварыў:

— У кожнага дрэва свой характар, свой твар, свая парода. Значыць, і імя таксама павінна быць уласнае. Пачалося з таго, што адну яблыню я назваў Марыяй — у гонар сваёй маці. Яе ўжо даўно няма на свеце, а мне так шмат пра што трэба з ёй пагаварыць. Потым з'явілася яблыня Лена — так клікалі маю жонку. Яна памерла пяць гадоў таму.

— Вы абавязкова называеце ў гонар памерлых? — нясмела спытаў Коля.

— Не, ёсць і ў гонар жывых ... Бо з імі таксама не заўсёды можна пагаварыць калі захочаш ... Вось напрыклад гэтая яблыня — Іра...

Віктар Аляксеевіч доўга размаўляў з Колям. І ніводнага слова папроку. Хлопцу было вельмі сорамна, але і радасна. Ён зразумеў, што Віктар Аляксеевіч не крыўдзіцца.

А ўвечары бабуля сказала Колю: «Калі наступіць восень, мы купім з табой высадак новай яблыні і аднясём Віктару Аляксеевічу. Яблыні саджаюць восенню». А Коля сказаў: «Я назаву гэтую яблынюку Настай».

Бо Настай клічуць адну гарадскую дзяўчынку, якая вельмі падабаецца Колю...

Сербскае народнае мудраслоўе

Шаноўны чытач! Запрашаем цябе паразважаць разам з пісьменніцай Мір'янай Булатавіч над творамі мудрасці, якія стварыў сербскі народ і замацаваў у сваіх выслоўях. А яны, як ты пераканашся, у многім нагадваюць трапныя выразы беларускага народа. У любым выпадку, гэтаксама дапамагаюць усім нам быць разумнейшымі.

Ад перакладчыкаў

Мір'яна Булатавіч

Маўчанне — золата

Пустаслоўе — гэта грэшная справа, якая вядзе да ліха. Напэўна, вы заўважалі як у сваёй сям'і, так і ў шырэйшым асяроддзі, што адны людзі гавораць больш, а другія менш. Між тым, аматар пагаварыць рэдка бывае надта разумны. І добра, калі здараецца, што гэта не так.

А людзі разумныя — як правіла, нешматслоўныя. Мудры чалавек заўжды застаецца гаспадаром свайго языка і «развязвае» яго толькі тады, калі сам гэтага захоча, калі яму сапраўды ёсць што сказаць іншым. А вось у чалавека балбатлівага, як народ заўважыў, язык спрытнейшы за розум. Балбатун шмат чаго можа наплесці на шкоду і сабе, і каму заўгодна. Ён, калі не знаходзіць лепшага матэрыялу для свайго несупыннага балбатання, то вярзе абы-што на знаёмых і сяброў, выплёскае свае і іх таямніцы, а разам з тым — і выдумкі, і розную хлусню...

Вось таму маўчанне — гэта золата. Прыродна гаваркі чалавек павінен старацца, каб хоць палову часу свайго маўлення выкарыстоўваць для роздуму. Тады ўсім будзе цікавей і лепш.

З іншага боку, не варта быць і залішне маўклівым. Тых, хто замала гаворыць, называюць скептычна маўчатолагамі. Гэта значыць, выказваюць падазрэнне, што яны такім чынам імкнуцца выглядаць надта разумнымі ды важнымі. Мы ад Бога атрымалі дзівосны дар маўлення. Прычым толькі мы, людзі. Таму нядобра, калі сваім упартым маўчаннем набліжаемся да істот, якія гэтага дару не маюць. Хто без патрэбы маўчыць, той нібыта адмаўляецца ад сяброўства з навакольным светам. А гэта нядобра. І Богу не даспадобы.

Бедны — не той, хто мала мае, а той, хто замнога жадае.

Чаму бывае так, што нейкае дробненькае жаданне здольна парушыць наш душэўны спакой і мы застаёмся незадаволеныя ўсім астатнім? А нярэдка яшчэ пачынаем турбавацца з-за якога-небудзь намеру, большага за ўсе нашы магчымасці здзейсніць яго. І гэтак імкнёмся да чагосьці малаістотнага, быццам бы толькі дзеля таго, каб сабе напсаваць.

А давайце паспрабуем хоць на адзін дзень выкінуць з галавы усялякія жаданні і застацца з тым, што маем. Будзем лічыць, што ў нас ёсць усё патрэбнае для шчасця. Ёсць у нас, напрыклад, здароўе... Хіба ж гэта мала? Тыя, каму яго бракуе, ведаюць што якраз яно найважнейшае. І любоў нашых блізкіх мае неацэнную вартасць. Зноў жа, вера ў Бога — вялікае багацце, найбольшае.

Агульнавядома, што людзі, у якіх многа маёмасці, не абавязкова самыя шчаслівыя на свеце. Увогуле, гэта яшчэ пытанне, ці шчаслівыя яны. Праўда, не дзецям гэта высвятляць. Звычайна вялікія грошы ўспрымаюцца як вялікае шчасце. Ды як жа вызначыць, што маецца ў душы? Шкада, што яшчэ не вынайдзены душамер, пры дапамозе якога можна было б усё выведваць. Накіроўваеш, скажам, такі душамер на міліянера — і на дысплэі бачыш дыягназ: «Душа прападае. Шэрая ўжо па краях. Не можа радавацца». Альбо накіроўваеш на пастуха, які пры сваім статку дыхае свежым горным паветрам, радуецца кожнаму яснаму дзяньку, сонцу і ветрыку... У такім выпадку прачытаеш: «Душа светлая і чыстая. Напоўненая радасцю».

Ах дзеткі-дзеткі! Душа не такая простая, каб яе можна было грашыма накараміць!

За добрым канём пыл уздымаецца

Пэўна ж, непрыемна, калі даведваешся, што нехта выдумаў пра цябе штосці брыдкае і разносіць плёткі. Ды не тужы. Кепскія чуткі жывуць у кепскім чалавеку і толькі чакаюць свайго часу. Няхай цябе гэта мала датычыцца. Добрыя людзі гавораць добрае, кепскія — кепскае, а пасрэдняя — ці тое, ці другое.

Добры чалавек, нават стаўшы сведкам нейкага твайго не лепшага ўчынку, абавязкова прыслухаецца да сваёй душы і пастараецца цябе апраўдаць: «Невядома, чаму так атрымалася... Звычайна ж ён не такі... Відаць, ёсць прычына, якой мы не можам зразумець». Добры чалавек крытычна выказваецца пра ўчынкі сваіх дзяцей, а чужых пакідае ў спакоі. Добраму чалавеку не трэба рабіць некага малым, каб самому выглядаць большым. Ён сам стараецца стаць вышэйшым, а не выкарыстоўвае брата як жырафа для таго, каб памераць рост іншых.

Наш спакутаваны народ хацеў суцешыць усіх абражаных прыказкаю: «За добрым канём пыл уздымаецца». Гэта значыць, што калі ты кепскі, то застанешся незаўважаным. Калі ж пра цябе згадваюць — нават і не так, як бы хацелася, — значыць, ты чагосьці варты. Хмары паклёпніцкага пылу не могуць нашкодзіць людзям сапраўды добрым. А кепскіх не пускай у свае думкі. Не варта, каб яны там месца займалі.

Пераклад Івана Чароты і Цімафея Чароты
3 выдання: Булатовіч Миряна. Чудна лица пословица.

Заснавальнік
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда»

Галоўны рэдактар
Кацярына Вячаславаўна Захарэвіч

Рэдакцыйная калегія:
Іна Віннік, Алесь Бадак, Ірына Буторына, Валерый Гапееў,
Кацярына Глухоўская, Мікалай Грынько, Алесь Дуброўскі,
Уладзімір Ліпскі, Уладзімір Мазго, Алена Масла, Міхаіл
Мірончык, Кацярына Мядзведзева, Вікторыя Мянанава,
Вольга Праскаловіч, Наталля Пшанічная, Людміла
Рублеўская, Вольга Русілка, Алена Руцкая, Таццяна Сівец,
Раіса Сідарэнка, Святлана Сітнік, Аляксей Чарота, Таццяна
Швед, Віктар Яжык.

Адрас рэдакцыі
Юрыдычны адрас:
Рэспубліка Беларусь, 220013, г. Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
info@zvyazda.minsk.by
Тэл./факс: 8 (017) 287-19-19.

Паштовы адрас:
Рэспубліка Беларусь, 220005, г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 39.
bjarozka@zviazda.by
http://www.maladost.lim.by/berezka
Тэл.: 8 (017) 284-85-24;
8 (017) 284-41-88.

Падпісныя індэксy:
74822 — індывідуальны
74888 — індывідуальны льготны для членаў БРПА
748222 — ведамасны
74879 — ведамасны льготны для ўстаноў адукацыі і культуры

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 210 ад 23.04.2013, выдадзенае
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда».
Дырэктар — галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч Сухарукаў

Рэдактары:
С. М. Курганова, М. М. Ізаітка
Мастацкі рэдактар:
Я. Д. Ваховіч
Тэхнічны рэдактар, камп'ютарная вёрстка:
Г. К. Кірэенка
Камп'ютарны набор:
А. Г. Кахноўская
Стылістычны рэдактар:
К. М. Бандурына

Падпісана да друку 13.08.2018 г.
Фармат 60x84 1/8. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 3,72. Ул.-выд. арк. 3,57.
Тыраж 563 экз. Заказ

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства
«БудМедыяПраект»
ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,
вул. В. Харужай, 13/61, 220123, Мінск, Рэспубліка Беларусь

© РВУ «Выдавецкі дом «Звязда», 2018

- 01 Калумністыка. Цэгла для муроў асобы
- 02 Праслушка. Пра падлеткавую літаратуру з дарослага боку
- 07 Level 80. Найлепшая сяброўка, дэтэктыў-аматар
- 09 Гісторыя поспеху. Раман Чылік, дзёрзкі і неверагодны
- 11 Праектар. Віні Пых і асабліваці перакладу
- 15 Конкурс. Конкурс чытальнікаў як частка жыцця
- 19 Заяўка на Парнас. Стары добры доктар, або Як назбіраць на тэлефон
- 23 Літаратурныя старонкі. Проза. Наталля Безатосная. Жыццё з тэлевізарам
- 27 Літаратурныя старонкі. Проза. Кацярына Рошчына. Яблынька Наста
- 29 Літаратурныя старонкі. Проза. Мір'яна Булатавіч. Маўчанне — золата
- 30 Літаратурныя старонкі. Проза. Мір'яна Булатавіч. Бедны — не той, хто мала мае, а той, хто замнога жадае
- 31 Літаратурныя старонкі. Проза. Мір'яна Булатавіч. За добрым канём пыл уздымаецца

Тэма наступнага нумара — «Пошук».

«Музыка даўніны»

Аўтарскі праект Уладзіміра Цвіркі

Мінская вобласць, Капыльскі раён, вёска Сунаі,
частка сядзібы XIX стагоддзя

У кожным нумары часопісаў «Малодосць» і «Бярозка». Поўны камплект выяў будзе мець той, хто чытае абодва выданні.

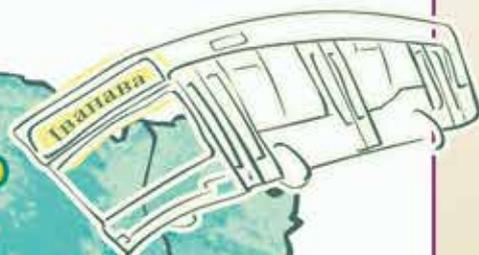
1 верасня.

Іванава.

Фінал конкурса

юных чытальнікаў

"Жывая класіка"

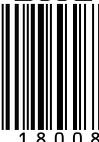

ISSN 0320-7579

9 770320 757007

EAC

18008